

SAKSFRAMLEGG

Til:
Universitetsstyret

Møtedato:
29.10.2020

Sak:

Satsingsforslag utenfor rammen - innspill til Statsbudsjettet for 2022

Innstilling til vedtak:

Universitetsstyret slutter seg til de prioriterte forslagene som fremgår av saksfremlegget og gir rektor fullmakt til å godkjenne oversendelse av endelig innspill til KD innen fristen 1.11.

Bakgrunn:

I tildelingsbrevet for 2020 er UiT Norges arktiske universitet gitt mulighet til å utarbeide forslag til satsinger utenfor rammen for budsjettåret 2022. Det skal være satsingsforslag som ligger utenfor institusjonens nåværende budsjettramme, og er å betrakte som budsjettinnspill for 2022. Universitetet har frist til 1. november inneværende år med å oversende de prioriterte innspillene.

Satsingsforslagene er basert på innspill fra fakultetene og enhetene, samt et utvalg av felles initiativ mellom UiT og andre institusjoner i UH-sektoren. Universitetsdirektøren har også vurdere på nytt de satsingsforslagene for 2021, som ikke ligger an til å få tildeling.

I *Revidert nasjonalbudsjett 2020* ble universitetet tildelt 372 nye studieplasser og 23 nye rekrutteringsstillinger. Plassene og stillingen ble fordelt i styresak S 29/20. I forslag til Statsbudsjett 2021 ble 130 studieplasser for 5. året på lærerutdanningen foreslått finansiert. Tidligere budsjettinnspill har dermed til en viss grad blitt innfridd, når det gjelder studieplassene.

Fakultetene og enhetenes innspill til satsinger er nærmere beskrevet med forventet effekt og strategiske forankringer i vedlegg 1. I vedlegg 2 er UiTs innspill til budsjettet 2021 tatt med.

Dokumentet *Drivkraft i nord: Strategi for UiT mot 2022* har vært sentral i arbeidet med satsningsforslagene, og har vært retningsgivende for prioritering av institusjonens fokusområder. I tillegg har følgende dokumenter vært lagt til grunn for prioriteringene:

- Eksisterende sektormål og nasjonale styringsparametere
- Nasjonale sektorpolitiske mål forankret i Stortingsmeldinger og nasjonale strategier
- Institusjonens satsingsforslag utenfor rammen 2021

Satsingsforslagene skal begrunnes overfor departementet og det skal redegjøres for ønsket effekt og hvordan tiltakene er knyttet til institusjonens profil.

Universitetsdirektørens vurderinger

I samråd med rektoratet har universitetsdirektøren vurdert alle de innkomne satsingsforslagene som faglig relevante og godt forankret i UiTs strategi.

Både av hensyn til de reelle mulighetene for uttelling, og mulighet til å følge opp innspillene gjennom dialog med embetsverket og politiske beslutningstagere, bør man (som tidligere) forsøke å begrense antallet innspill. Innspillene bør videre være godt forankret i UiTs strategi og i forutgående diskusjoner mellom det berørte fakultetet og universitetsledelsen. Det bør i den sammenheng også være avklart at det ikke foreligger alternative finansieringskilder for satsingene.

Erfaringsmessig er det vanskelig å få uttelling for forskningssatsinger gjennom ordinær tildeling over Statsbudsjettet. Universitetsdirektøren foreslår derfor at hovedtyngden av prioriterte innspill bør være knyttet til studietilbud og studieplasser, samt til større investeringer og drift av kostbar infrastruktur som det er svært vanskelig for UiT å finne rom til innenfor eget budsjett, eller gjennom etablerte støtteordninger nasjonalt eller internasjonalt. Forslag i mindre skala bør UiT fortrinnsvis finansiere over egen ramme. Universitetsdirektøren foreslår følgende innspill i prioritert rekkefølge:

1. Startbevilgning til bygging av nytt universitetsmuseum

Regjeringen besluttet i 2016 bygging av nybygg for Tromsø museum (nå Norges arktiske universitetsmuseum) med en kostnadsramme på 1,5 MRD NOK og en arealramme på 19700 kvm. Lokalisering ble besluttet lagt til sentrum av Tromsø by. Statsbygg fikk i 2016 oppdrag fra Kunnskapsdepartementet om å starte arbeidet med et skisseprosjekt for nytt museumsbygg, i tillegg til å bistå UiT i arbeidet med kartlegging av mulige tomtealternativer. Tre ulike alternativer ble vurdert og analysert etter utvalgte kriterier, og Kunnskapsdepartementet besluttet i 2017 at museet skulle bygges i sentrum, på en eiendom som eies av selskapet Mack Øst (MØ). Statsbygg fikk i oppdrag av KD å erverve tomten og føre forhandlinger med MØ om kjøp av eiendommen. Kunnskapsdepartementet har avklart at det er UiT som skal forskuttere kjøpet av tomt. Kostnadene til ervervelse av tomt er planlagt som en del av totalbevilgningen på 1,5 MRD NOK.

Statsbygg avsluttet i august 2020 forhandlingene med MØ og i sak S-34/20 godkjente universitetsstyret de fremforhandlede kontraktsvilkårene og ga universitetsdirektøren fullmakt til å signere avtalen. Dette vil bli gjort innen kort tid. Selve transaksjonen vil bli foretatt etter at reguleringsplanprosessen i Tromsø kommune er avsluttet. Dette forventes å skje i første halvdel av 2021. Bygget er ferdig prosjektert med en foreløpig kostnadsramme på 1,584 mrd. kroner. Rammen vil endelig reguleres etter avsluttet prosjektering. Universitetsdirektøren forventer at dette skjer i løpet av 2020.

Alt ligger dermed til rette for at Stortinget kan gi startbevilgning til bygget i Statsbudsjettet for 2022. Det er derfor naturlig at dette blir UiTs hovedprioritering i innspillet til dette budsjettet.

2. Oppbygging av Rettsgenetisk senter

Sikker tilgang på DNA-analyser er en forutsetning for et moderne rettssamfunn. Analysene er en vesentlig del av politiets etterforskningsarbeid og domstolenes mulighet til å ivareta rettssikkerheten. Derfor besluttet Stortinget i 2009, som en oppfølging av DNA-reformen, at den nasjonale DNA-kapasiteten skal utvides ved å etablere et nytt analyselaboratorium ved UiT. Det er brukt 81 millioner statlige kroner til oppbygging av fagmiljø og infrastruktur ved Rettsgenetisk senter (RGS) i Tromsø. Senteret har alt nødvendig utstyr, er akkreditert for denne type analyse og har alle faglige forutsetninger som kreves. Stortingets intensjon har vært at 10 til 25 prosent av analysene skal utføres i Tromsø. Det vil i framtiden bidra til å avlaste OUS som i dag utfører 100 prosent av analysene. Det vil også sikre at rettsstaten har to uavhengige laboratorier til bruk i rettspleien.

Tross etableringen av senteret, investeringene i infrastruktur og ansettelse av seks medarbeidere, er ikke Stortingets vedtak gjennomført. Det ene hindret har vært politiets datasystem som ikke har muliggjort elektronisk samhandling med mer enn ett laboratorium (Oslo). Etter tydelige føringer fra Stortinget i 2018 er Politidirektoratet i ferd med å utbedre sine systemer slik at de kan ta imot analyser fra RGS i Tromsø i løpet av 2021. Den siste hindringen er driftsmidler til RGS i Tromsø. UiT har i gjentatte innspill forutsatt at senteret i Tromsø skal motta en særskilt bevilgning til disse analysene på lik linje med Oslo universitetssykehus som får fullfinansiert sin virksomheten via rammefinansiering fra HOD. De tre ansvarlige departement (Justis, Helse og Kunnskap) har i liten grad avklart hvordan leveransen av 15 prosent av rettsapparatets DNA-analyser skal finansieres. Mens OUS i dag får dette rammefinansiert fra HOD, legger KD i tildelingsbrevet til UiT for 2020 til grunn at UiT skal finansiere driften innenfor egne rammer. En slik finansiering vil nødvendigvis gå på bekostning av UiTs innsats på kjerneområder som forskning og utdanning.

Når analysevirksomheten ved RGS er i full drift fra 2022 er den estimerte kostnad 14 millioner kroner i året. UiT bør i budsjettinnspillet for 2022 fastholde at dette er kostnader som forventes dekket utenfor rammen.

3. Nytt forskningsfartøy til erstatning for FF Helmer Hansen

For å levere den kunnskap og utdanning havnasjonen Norge trenger, er det avgjørende med relevant forskningsinfrastruktur. Ved UiT er forskningsfartøyet Helmer Hanssen den kanskje viktigste infrastrukturen i denne sammenheng. FF Helmer Hanssen er også særdeles viktig for utdanning av studenter innen fag som geovitenskap, biologi, fiskeri og nautikk ved UiT og Universitetssenteret på Svalbard (UNIS). Årlig er det flere hundre studenter på alle nivå (fra bachelor til phd) om bord i forbindelse med obligatoriske kurs og aktiviteter knyttet til en rekke forskjellige utdanningsprogram. Fartøyet har vært essensielt for mer enn hundre master- og doktorgrader ved UiT. Fartøyet er nå over 30 år og av hensyn til forventet livsløp og HMS-krav fases Helmer Hansen ut fra 2026.

I samarbeid med øvrige statlige institusjoner med forskningsfartøy utarbeidet Havforskningsinstituttet i 2018 en rapport om fremtidig fartøybehov for utdanning og forskning, samt vedlikehold av lange tidsserier. I henhold til rapporten anbefales det at Helmer Hanssen videreføres til 2026, samtidig som prosjektering av et nytt fartøy med tilsvarende egenskaper igangsettes snarlig. UiT har fått bevilgning fra KD til vedlikehold og oppgraderinger som gjør det mulig å holde HH i drift frem til 2026, men det er så langt ikke gitt tildeling for å starte prosjektering av et nytt fartøy. Det er viktig at dette arbeidet snarlig kommer i gang slik at det sikres en sømløs overgang fra eksisterende til fremtidig fartøy. Et nytt fartøy med egenskaper for å gå i års-is som er på størrelse med dagens FF Helmer Hanssen antas å ha en kostnad på rundt 700-800 mill. kroner. Kostnadene for å starte prosjekteringen av fartøyet er beregnet til 2,5 mill. kroner i 2022. Det er avgjørende at prosjektering av et erstatningsfartøy kan starte raskt for å sikre en sømløs overgang, og det bør være en prioritering i endelig statsbudsjett for 2021 eller 2022.

4. 5-årig lærerutdanning

UiT ble i likhet med de øvrige institusjonene som har 5-årig lærerutdanning, tildelt midler til det 5. året i forslag til Statsbudsjett. Midlene foreslås gitt med halvårsvirkning i 2021.

Forslaget fra regjeringen er betydelig lavere enn de dokumenterte kostnadene som er presentert fra institusjonene som skal drive femårige utdanninger. Det legges derfor opp til et initiativ overfor Kunnskapsdepartementet fra alle de berørte institusjonene med sikte på å fremme et felles forslag til full finansiering av utdanningen. Tekst til dette felles innspillet er under utarbeidelse.

5. MARKOM

I 2010 startet en dialog mellom de høyere maritime profesjons-utdanningsinstitusjonene, Kunnskapsdepartementet (KD) og Nærings- og handelsdepartementet (NHD) med ønske om å utvikle et tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner som tilbyr maritim høyere profesjonsutdanning. Institusjonene hadde før dette prosjekter og aktiviteter med liten grad av tverrinstitusjonelt samarbeid. I regjeringens maritime satsing “Stø kurs” ble prosjektet MARKOM2020 etablert av og finansiert av kunnskapsdepartementet fra 1. januar 2011. Prosjektet har søkt KD om finansiering for hvert år. MARKOM 2020 avsluttes i inneværende år. De deltakende institusjonene, USN, HVL, NTNU og UiT, har i imidlertid ønske om å fortsette samarbeidet for å løse de mange nasjonale maritime kompetanseutfordringene.

Samarbeidsgruppen har blant annet pekt på utfordringer med underfinansiering av maritime utdanninger og ber om at maritim utdanning heves fra kategori E til B, slik at den blir bærekraftig og kan følge næringslivets raske teknologiske utvikling og nye krav til kompetanse.

I statsbudsjettet 2016 fikk USN/HVL/NTNU/UiT tildelt 5 midlertidige rekrutteringsstillinger. Rekrutteringsstillingene styrker satsingen på maritim utdanning. Stillingene løp til 2020. Fra Statsbudsjettet 2020 ble stillingene dessverre ikke omgjort til faste. Markom2020 søker derfor om at stillingene tildeles som faste slik at satsingen på maritim utdanningen fortsetter med uforminsket styrke.

Etablering av overgangsordning fra maritim fagskole til bachelor

I Meld. St. 9 (2016-2017). Fagfolk for fremtiden. Fagskoleutdanning er et av regjeringenes mål forutsigbare og hensiktsmessige overganger fra fagskole til universitet/høgskole. Overgangsordninger innenfor maritim utdanning er nevnt spesielt. Som oppfølging av dette er det gjennom prosjektet MARKOM2020 foreslått en overgangsordning for kandidater med 2-årig maritim fagskole. Programmet har tittelen bachelor i Maritime Management, og er utarbeidet på bakgrunn av kompetansebehov meldt inn fra maritim sektor. En pilot av programmet startet opp høsten 2019 som et samarbeid mellom HVL, USN, NTNU og UiT. Institusjonene ønsker å videreutvikle piloten til et permanent program i form av en fellesgrad som tilbys fra og med høsten 2022. For å kunne etablere et permanent program fra og med høsten 2022 er det behov for finansiering av inntil 40 studieplasser. De samarbeidende institusjonene fremmer likelydende budsjettforslag på inntil 10 studieplasser hver, vedrørende denne fellesgraden.

6. Senter for samisk leksikografi

Tiltaket er knyttet til HSL-fakultetets strategiske plan om at “*Fakultetet vil ta initiativ til å styrke det samiske perspektivet i utdanning og forskning.*” ISK ønsker med denne satsingen å bygge opp et senter for samisk leksikografi, hvor de blant annet utarbeides samiske ordbøker, samisk terminologi og forskes på det samiske ordforrådet. UiT er det eneste universitetet som driver forskning og forskerutdanning med relevans for alle de samiske språkene. UiT er også den eneste institusjonen i den norske UH-sektoren som har bygget opp miljøer med kompetanse og infrastruktur innenfor samisk språkteknologi.

Budsjettet har en totalramme på 6,825 mill kroner de tre første årene, og et budsjett på 1,55 mill kroner i 2022.

7. Bachelor i Arktisk og naturbasert reiseliv – Svalbard

Idrettshøgskolen, Helsefak, UiT-Norges Arktiske Universitet tilbyr i dag i samarbeid med Universitetssenteret på Svalbard (UNIS) et årstudium i Arktisk Naturguiding (ANG) på Svalbard. Gjennom å etablere en treårig bachelorutdanning i arktisk naturbasert reiseliv på Svalbard, vil man bidra til en bærekraftig og faglig forankret utvikling av reiselivet på øygruppen. Dette er i samsvar med reiselivets egen strategi «Masterplan destinasjon Svalbard mot 2025», der det understrekes at kunnskap og kompetanse må være bærende elementer i den videre utviklingen.

Erfaringene fra årsstudiet i naturguiding på Svalbard tilsier at dette vil være et attraktivt studietilbud. En etablering av et bachelorstudium vil være et tydelig bidrag til UiTs strategi om satsing på aktiviteter på Svalbard.

8. COAT (Climate ecological Observatory for Arctic Tundra)

Nordområdene rammes nå av klimaoppvarming som er 2-3 ganger større enn gjennomsnittet for kloden. Innen det norske forvaltningsområdet skjer oppvarmingen raskest på Svalbard. Men de største effektene av det varmere klimaet på norsk jord har skjedd Finnmark. Her har massive utbrudd av en varmekjær lauvmakk-art i grensesonen mellom arktisk tundra og nordlig skog drept trær, busker og lyng over tusenvis av kvadratkilometere med negative konsekvenser for biomangfold, naturressurser som rein, vilt og bær, samt økosystemets evne til å lagre karbon. Observasjonssystemet COAT som har dokumentert disse og en rekke andre klimaeffekter på de arktiske økosystemene på fastlandet og Svalbard, er rigget for å kunne både dokumentere og varsle om hva som vil skje videre og dermed hjelpe samfunnet med å håndtere klimautfordringene i form av effektive tiltak og tilpasninger.

COAT ble initiert av et oppdrag til UiT i regi av regjeringas nordområdesatsing i 2010 med mandatet om å bli et verdensledende klima-økologisk observasjonssystem for de arktiske landområdene på fastlandet og Svalbard. Siden dette har UiT over 10 år - med bidrag fra partnere i Framsenteret - systematisk bygget opp COAT mot å kombinere toppforskning og samfunnsrelevans, bl.a. ved hjelp av brukermedvirkning som en viktig del av observasjonssystemet. COAT er skreddersydd til landområdeforvaltningen i Nord-Norge og på Svalbard, men har også stor prinsipiell overføringsverdi for andre økosystem i Norge (fjell og skog) og internasjonalt som nå påvirkes sterkt av klimaendringene. Status er at eksterne bevilgninger på til sammen 115 mill. kroner, samt betydelige interne strategiske allokeringer (fra BFE og UiT sentralt), har gjort det mulig å etablere fremragende vitenskapelig kompetanse, avansert forskningsinfrastruktur (logistikk og teknologi) og et bredt nasjonalt og internasjonalt samarbeid som basis for en langsiktig, fullskala drift av COAT fra og med 2022. For å kunne høste det fulle potensiale i disse store investeringen, og dermed nå de høye ambisjonene gitt i oppdraget, vil driften av COAT trenge 20 MNOK utover det UiT og partnerinstitusjonene kan bidra med.

Tiltak som ikke foreslås tatt med

Øvrige innspill fra fakultetene foreslås ikke tatt med UiTs forslag til satsinger utenfor ramme. Grunnen til dette er enten at forslagene er vurdert å kunne ha andre finansieringskilder (internt eller eksternt), eller at universitetsledelsen ser behov for å ha noe mer tid til avklarende dialog med de initiativtagende enhetene før forslagene eventuelt fremmes for universitetsstyret og KD. To forslag som har vært med i UiTs innspill til departementet over flere år, er tatt ut fordi universitetsledelsen har fått signaler og tilbakemeldinger fra KD som gjør at det anses som

urealistisk å skaffe til veie egen tildeling til tiltakene. Dette gjelder midler til drift av forskningsfartøyet Kronprins Haakon og studieplasser til mastergradsprogrammet GENI.

Universitetsdirektøren vil ellers gjøre styret oppmerksom på at merkostnadene knyttet til Avdeling for komparativ medisin fortsatt vil søkes løst gjennom kompensasjon fra Statsbygg/KMD. Av formelle hensyn tas ikke dette med som et forslag til satsing utenfor ramme, men dette vil naturligvis være et sentralt tema i den øvrige dialogen UiT har med departementet knyttet til økonomi- og byggforvaltning i 2021.

Jørgen Fosslund
universitetsdirektør

Odd Arne Paulsen
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Saksbehandler: Steinar Johansen

Vedlegg

- 1 Innspill til store satsinger 2022
- 2 Satsingsforslag utenfor rammen 2021 -brev til KD